

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

ПАНФІЛОВА Ольга Євгенівна

УДК 339.137.4 (477)

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ
ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХИСНИХ ЗАХОДІВ
У ЗОВНІШНІЙ ТОРГІВЛІ**

12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право;
інформаційне право

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Одеса – 2013

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національному університеті «Одеська юридична академія» Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник доктор юридичних наук, професор
КОРМИЧ Борис Анатолійович,
Національний університет
«Одеська юридична академія»,
завідувач кафедри морського та митного права

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор
КАЛЮЖНИЙ Ростислав Андрійович,
Юридичний інститут Національного
авіаційного університету,
заступник директора інституту з наукової роботи;

кандидат юридичних наук, доцент
МАЗУР Анатолій Васильович,
Академія митної служби України,
доцент кафедри адміністративного та митного права

Захист відбудеться 24 грудня 2013 р. о 12 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.086.01 Національного університету «Одеська юридична академія» за адресою: 65009, м. Одеса, вул. Фонтанська дорога, 23.

З дисертацією можна ознайомитись у науковій бібліотеці Національного університету «Одеська юридична академія» за адресою: м. Одеса, вул. Піонерська, 2.

Автореферат розісланий «13» листопада 2013 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Л.Р. Біла-Тіунова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Активна участь України у світових економічних процесах обумовлює необхідність ефективного застосування всього спектру заходів тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, які є одним із основних інструментів державної митної політики. У рамках митної політики вирішуються завдання забезпечення національних митних інтересів та безпеки України, розвитку української економіки тощо. З огляду на пов'язаність митного тарифу України її міжнародними зобов'язаннями, одними з провідних засобів реалізації цих завдань на теперішній час є запровадження до імпорту товарів в Україну особливих мит, таких як антидемпінгові, компенсаційні та спеціальні. Серед усіх заходів обмеження імпорту саме спеціальні мита за своєю природою є найбільш дискусійною темою. Особлива природа спеціальних мит обумовлюється, у першу чергу, дискреційним характером прийняття рішень про їх застосування, які, багато в чому, базуються на таких оціночних категоріях, як: шкода або загроза шкоди, недружні дії, національні інтереси тощо. Таким чином, важливим є забезпечення обґрунтованості застосування таких мит, відповідності дій органів державної влади міжнародно-правовим зобов'язанням, належного балансу між принципами вільної торгівлі та захистом національних інтересів. В іншому разі застосування таких мит може негативно позначитися на зовнішньоторговельному режимі держави та на її міжнародній репутації, що є особливо важливим з огляду на реалізацію завдань економічної інтеграції з Європейським союзом.

Питання застосування заходів торговельного захисту знаходили своє відображення в роботах таких вітчизняних та зарубіжних науковців, як С.В. Додін, І.І. Дюмилен, І.С. Капуш, С.В. Ківалов, Б.А. Кормич, О.М. Кочергіна, І.М. Кулишер, С.Г. Осика, О.О. Покрещук, А.І. Шишаєв та ін. Але, як правило, увага дослідників акцентувалася на антидемпінгових заходах, а спеціальним митам не приділялося належної уваги. Таким чином, дослідження спеціальних мит обумовлено реальними потребами митного законодавства та недостатністю практики застосування захисних заходів, що й пояснює обрання цієї теми.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана на кафедрі морського та митного права Національного університету «Одеська юридична академія» відповідно до плану наукових досліджень «Визначення шляхів підвищення ролі норм морського, митного та інформаційного законодавства для подальшого забезпечення економічної незалежності України у ХХІ ст.» і є складовою загальної теми науково-дослідної роботи університету «Традиції і новачі у сучасній українській державності і правовому житті» (державний реєстраційний номер 01106U004970).

Мета і задачі дослідження. Мета дисертаційного дослідження полягає у тому, щоб на основі аналізу національного, міжнародного та зарубіжного законодавства і правозастосовної практики з позицій науки адміністративного та митного права визначити правову природу захисних заходів у зовнішній торгівлі та адміністративно-правові основи прийняття рішень про їх застосування.

Відповідно до названої мети в дисертаційному дослідженні було поставлено такі задачі:

визначити основні етапи формування захисних заходів у зовнішній торгівлі як інструментів митного регулювання та особливості їх регулятивного впливу на зовнішньоекономічні відносини;

встановити природу та типологію захисних заходів у зовнішній торгівлі та специфіку спеціальних мит як основного елементу цих заходів;

охарактеризувати систему міжнародних та національних правових актів, які формують правові основи застосування спеціальних заходів;

визначити структуру інституціонального механізму застосування спеціальних заходів на національному та міжнародному рівнях;

сформулювати основні принципи та стадії спеціального розслідування як окремого виду адміністративного провадження;

з'ясувати особливості справляння спеціальних мит під час здійснення митних формальностей.

Об'єктом дослідження є процес застосування спеціальних заходів та спеціальних мит щодо імпорту товарів в Україну.

Предметом дослідження є адміністративно-правові основи застосування захисних заходів у зовнішній торгівлі.

Методи дослідження. Як методологічну основу дослідження використано загальнонавчальні наукові критерії об'єктивності і комплекс дослідницьких методів, які сприяли повному аналізу процесу застосування та регулювання захисних заходів. Формально-логічний метод та метод інтегрального аналізу використано для зіставлення позицій вчених щодо питань захисних заходів [п. 1.1]. Історичний метод застосовано для визначення етапів та закономірностей розвитку системи захисних заходів, формування систем органів, які відповідальні за прийняття певних рішень [п.п. 1.2, 2.3]. Аналіз законодавства та характеристики інституціонального механізму щодо застосування захисних заходів здійснювався на основі структурно-функціонального та системного методів [п.п. 1.3, 2.3]. Використано порівняльно-правовий метод для аналізу і зіставлення зарубіжної та вітчизняної систем захисних заходів [р.р. 1, 2]. Застосування формально-юридичного методу дало змогу проаналізувати процес прийняття рішень щодо встановлення захисних заходів та порядку їх реалізації при митному оформленні [р. 3]. Застосування методів аналізу,

синтезу та моделювання дозволило сформулювати пропозиції щодо удосконалення чинного законодавства.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що дисертація є першим монографічним дослідженням адміністративно-правових основ застосування захисних заходів у митному регулюванні зовнішньоекономічної діяльності. Здійснення дисертаційного дослідження дало змогу запропонувати важливі для правозастосовної діяльності результати:

уперше:

визначено принципи спеціального розслідування, в яких розкриваються його особливості та специфіка як окремий вид адміністративного провадження: законність, урахування національних інтересів, офіційність, гласність, прозорість, міжнародне співробітництво;

охарактеризовано структуру спеціального розслідування, що складається з послідовності обов'язкових та факультативних стадій: порушення (спеціальна процедура), розслідування та прийняття рішення, судове оскарження, застосування спеціальних заходів, перегляд спеціальних заходів і заходів нагляду;

встановлено особливості правової природи захисних заходів, які, з одного боку, є виключенням з міжнародно-правових зобов'язань щодо зовнішньоторговельного режиму, з іншого – виключенням із загальних правил щодо тарифного та нетарифного регулювання;

сформульовано основні характеристики захисних заходів, що визначають їх місце в системі митного регулювання зовнішньої торгівлі та особливості регулятивного впливу: а) тимчасовість, б) недискримінаційність, в) пропорційність;

виявлено специфіку реалізації загальних міжнародних стандартів: квазісудовий характер органу, що проводить розслідування; широка взаємодія органів виконавчої влади;

охарактеризовано особливості процедур митного оформлення та митного контролю товарів, щодо яких застосовуються спеціальні мита;

удосконалено:

підходи щодо визначення ролі спеціального мита у формуванні структури імпорту, його недоліків та переваг стосовно інших засобів захисту внутрішнього ринку;

позицію щодо необхідності застосування загальних принципів адміністративного права при проведенні спеціальних розслідувань та внесення відповідних положень до законодавства;

набули подальшого розвитку:

погляди на структуру інституціонального механізму застосування спеціального мита в Україні, функції та повноваження відповідних органів, що дало змогу сформулювати пропозиції стосовно його удосконалення;

понятійний апарат, пов'язаний із застосуванням захисних заходів у зовнішній торгівлі, визначення терміна «захисні заходи» на основі міжнародних стандартів;

підходи щодо визначення підстав та способів практичної реалізації захисних засобів у зовнішній торгівлі та врахування принципу національних інтересів при прийнятті відповідних рішень;

запропоновано:

уточнення понятійного апарату у відповідності до міжнародно-правових стандартів та внесення відповідних змін до Закону України «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну», зокрема щодо застосування назви «захисні заходи», що відповідає міжнародним стандартам;

удосконалення структури інституціонального механізму застосування захисних заходів, надання Президенту України можливості приймати рішення у спірних ситуаціях.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що дослідження розширює та поглиблює уявлення про можливості вирішення проблем, пов'язаних із застосуванням захисних заходів у зовнішній торгівлі, а сформульовані у дослідженні висновки та пропозиції є певним внеском в теорію і практику митного і адміністративного права і вони можуть бути використані у:

науково-дослідній сфері – для подальшого дослідження проблеми застосування захисних заходів у зовнішній торгівлі;

правотворчій сфері – для удосконалення законодавства щодо захисних заходів та порядку застосування спеціальних мит;

сфері правозастосовної діяльності – при проведенні спеціального розслідування, застосуванні спеціальних мит та при здійсненні митних процедур щодо імпорту товарів в Україну;

навчальному процесі – при викладанні таких навчальних дисциплін, як «Адміністративне право», «Митне право», «Міжнародне митне право», «Організація митного контролю і оформлення» тощо.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні положення, висновки та пропозиції дослідження доповідалися на: міжнародній науковій конференції професорсько-викладацького та аспірантського складу «Правове життя сучасної України» (м. Одеса, Національний університет «Одеська юридична академія», 20–21 травня 2011 р., тези опубліковано); міжнародній науковій конференції професорсько-викладацького складу, присвяченій 15-річчю Національного університету «Одеська юридична академія» та 165-річчю Одеської школи права «Правове життя сучасної України» (м. Одеса, Національний університет «Одеська юридична академія», 20–21 квітня 2012 р., тези опубліковано); міжнародній науково-практичній конференції, присвяченій 15-річчю Національного

університету «Одеська юридична академія» та 165-річчю Одеської школи права, «Теоретичні та практичні проблеми забезпечення сталого розвитку державності та права» (м. Одеса, Національний університет «Одеська юридична академія», 30 листопада 2012 р., тези опубліковано).

Публікації. Основні положення та результати дисертації викладено у дев'яти наукових публікаціях, п'ять із яких у наукових фахових виданнях, перелік яких затверджено МОН України, одна – у періодичному науковому виданні іншої держави (Російська Федерація).

Структура дисертації. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, які об'єднують десять підрозділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації становить 180 сторінок, із них основного тексту 163 сторінки. Список використаних джерел налічує 183 найменування і міститься на 17 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У Вступі обгрунтовано актуальність теми дослідження, зазначено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, визначено мету і задачі, об'єкт і предмет дослідження, охарактеризовано методологічну базу, теоретичну основу дослідження, а також ступінь наукової новизни отриманих результатів, сформульовано їхню практичну значимість, наведено дані про апробацію та публікацію основних положень дослідження.

Розділ I «Теоретико-методологічні засади застосування захисних заходів у зовнішній торгівлі» складається з чотирьох підрозділів.

Підрозділ 1.1. «Стан наукових досліджень питань застосування захисних заходів у зовнішній торгівлі» присвячено аналізу стану наукових досліджень щодо відповідного інструментарію регулювання зовнішньоекономічної торгівлі.

Визначено, що у провідних країнах світу цьому питанню присвячено ряд наукових робіт таких авторів, як Вільям Дж. Давей, Гарі Н. Хорлик, Пітер Магнус, Харвей Кавер, Джейкоб Вінер, Джон Джексон, Йонг-Шик Лі, Требіллок, П. Кругман, Д. Бхагвані, Д. Вайнеа, Дж. Гроссман, М. Фингеа, А. Диксит, Б. Ліндсей, Г. Стьюарт та ін. У вітчизняній літературі значний внесок у розробку теми зовнішньоекономічних відносин, регулювання міжнародної торгівлі та застосування засобів захисту зробили такі вчені як І.І. Дюмінєн, А.І. Шишасєв, І.М. Кулишер, С.В. Ківалов, Є.В. Додін, Б.А. Кормич, С.Г. Осика, О.О. Покрещук, І.С. Капуш, О.М. Кочергіна та ін. Але у роботах цих учених питання спеціальних захисних заходів розглядалося здебільшого опосередковано. Тому, беручи до уваги зазначені обставини та враховуючи відсутність комплексного дослідження саме спеціальних захисних заходів, робиться висновок про необхідність

поглибленого вивчення цієї теми, її теоретико-методологічних положень та організаційно-практичних рекомендацій з урахуванням досвіду світової практики використання захисних заходів. Наводяться переваги цього виду розслідування.

У підрозділі 1.2. *«Формування захисних заходів як інструментів митної політики»*, аналіз історичного формування та розвитку захисних заходів у зовнішній торгівлі дозволив охарактеризувати їх міжнародно-правову природу.

Проаналізовано основні нормативно-правові акти, договори, різні етапи реформування законодавства та раунди переговорів ГАТТ, які вплинули на формування захисних заходів. Уперше застосування положень про захисні заходи передбачалося Актом про взаємні торговельні угоди США 1934 р., а одну з перших аналогічних норм було включено до торговельної угоди між США та Мексикою 1942 р., яка визначила три істотних умови для застосування спеціальних захисних заходів: зростання імпорту, заподіяння або виникнення загрози заподіяння значної шкоди, а також причинно-наслідковий зв'язок між збільшенням імпорту та заподіяною шкодою. Побойуючись, що зниження тарифу в рамках торгової Угоди, може призвести до істотного зростання імпорту, від якого постраждають місцеві фірми, уряд США наполіг на включенні положення про захист до кожного торгового договору. Надалі цей пункт було запозичено наступними міжнародними торговими угодами, включаючи ГАТТ. Це застереження було зроблено для тимчасового призупинення торгових поступок за угодою, якщо зростання імпорту внаслідок цих поступок завдало серйозної шкоди вітчизняному виробникові.

Положення ст. XIX ГАТТ «Надзвичайні заходи стосовно імпорту окремих товарів», розвинуті в Угоді про захисні заходи СОТ, створюють міжнародно-правову основу інституту захисних заходів у зовнішній торгівлі. Основним призначенням цього інституту є безпечна лібералізація зовнішньої торгівлі. У разі завдання шкоди національним виробникам, країни мають право здійснювати лібералізацію певних галузей більш повільно, надаючи їм час для адаптації. Однак існують і політичні мотиви для появи відповідних норм, пов'язані із зацікавленістю деяких країн в наявності механізмів тимчасового припинення виконання зобов'язань щодо доступу на ринки.

Із цілого ряду причин (невизначеність таких критеріїв, як «серйозний збиток», строк використання захисних заходів, їх поступового ослаблення, гласність та багатосторонній контроль за дією існуючих і введенням нових імпортних обмежень та вимога компенсації) виникали перешкоди для застосування ст. XIX ГАТТ. Це обумовило підписання Угоди про захисні заходи, яка усунула більшість прогалин у понятійному апараті, уперше було визначено правила і процедури введення захисних заходів відповідно

до ст. XIX ГАТТ, було послаблено вимоги до компенсацій, узгоджено положення про те, що захисні заходи мають вводитися щодо всіх джерел імпорту на недискримінаційній основі, незалежно від країни походження, заборонено добровільні обмеження експорту; введено строк дії заходів; створено Комітет із захисних заходів з метою контролю за їх застосуванням.

У *підрозділі 1.3. «Типологія захисних заходів»* міститься аналіз відповідних адміністративних обмежень, що застосовуються у зовнішній торгівлі. Зазначено, що захисні заходи доцільно розглядати як цілісну систему, яка складається з елементів, що являють собою комплекс превентивних механізмів, які класифікуються в залежності від роду порушення. Для виправдання захисних заходів використовуються два аргументи: стратегічний — обумовлені захисні заходи, які пов'язані з конкретною загрозою і можуть не допустити введення недобросовісних торгових практик; політичний — полягає в тому, що обумовлені захисні заходи, діючи як механізм страхування, можуть допомогти зменшити опір протекціоністських груп більш широкими угодами, спрямованими на лібералізацію торгівлі. Але існує істотна різниця в природі застосування заходів. У той час, як антидемпінгове та компенсаційне мито — це дискримінаційні заходи, які застосовуються за умови проведення детального розслідування, яке доводить, що вітчизняній галузі завдається шкода, спеціальні мита — це торговельні обмеження, що захищають національних виробників від справедливої конкуренції. Вони не є дискримінаційними заходами, оскільки застосовуються щодо всіх торгових партнерів. Крім недискримінаційності застосування спеціальних мит, їх основна відмінність полягає у тимчасовості — застосування лише на період існування негативних економічних чинників.

Сучасний етап у створенні законодавства України щодо особливих видів мит почався у 1998 р., саме із прийняттям Законів «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту», «Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту», «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну», «Про внесення змін до Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» тощо, які почали запроваджувати систему захисту національного виробництва від імпорту, що завдає шкоди національному товаровиробникові. Розробку відповідного законодавства було викликано економічною потребою у захисті українських виробників від правопорушень у сфері зовнішньоекономічної діяльності, а також міжнародними зобов'язаннями України, що випливали з «Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС та їх державами-членами» та вимог СОТ.

Особливу увагу звернено на додержання так званого принципу пропорційності при застосуванні захисних заходів. Цей принцип полягає у тому, що заходи, які впроваджуються уповноваженими органами

держави, не повинні виходити за рамки дій, необхідних для реалізації цілей договорів. Ключовим є поняття «винність» в інтерпретації принципу пропорційності, де кожна обставина передбачає винність через незаконні чи небажані дії. За відсутності вини, санкції не можуть переслідувати ніякої каральної мети або карального ефекту. Існує специфіка застосування принципу пропорційності стосовно спеціальних мит, яка має вираження у тому контексті, що сторона може застосувати заходи «тільки в таких масштабах, які необхідні для запобігання або усунення серйозної шкоди та для полегшення процесу економічного пристосування». Однак, спеціальні мита не застосовуються у відповідь на незаконні і небажані дії будь-якої іншої сторони і вони не можуть розглядатися як каральні заходи.

Передбачене законодавством додержання принципу національного інтересу при застосуванні захисних заходів покликано досягти відповідного балансу між вирішенням внутрішніх проблем, з одного боку, та міжнародними зобов'язаннями і забезпеченням ефективного міжнародного економічного співробітництва – з іншого. Таким чином, можна говорити про наявність дискреційних елементів у порядку прийняття рішень про застосування захисних заходів.

Підрозділ 1.4. «Сутність та правова природа спеціальних мит» присвячений аналізу особливостей порядку застосування захисних заходів у вигляді спеціальних мит та ефективності їх впливу на зовнішню торгівлю.

Зазначено, що питання доцільності застосування захисних заходів є дискусійним. Наводяться такі його переваги: впровадження спеціальних захисних заходів на практиці може бути набагато простішим та ефективнішим, оскільки вони не будуть створювати додаткового навантаження на бюджет і не вимагатимуть тривалих державних переговорів. Із цієї причини спеціальні захисні заходи надають змогу Урядові достатньо швидко й ефективно збалансувати стрімке збільшення імпорту; спеціальні захисні заходи можуть надати Урядові фінансові ресурси, необхідні для запобігання або усунення загрози, завданої національній промисловості, не вимагаючи при цьому додаткових витрат з бюджету; вони можуть надати можливість Урядові знизити бар'єри для імпорту.

Однак, наявність економічних і правових умов не означає автоматичне застосування національним урядом цих заходів. Перш за все, необхідно зіставити конкуруючі інтереси зацікавлених сторін, включаючи національних виробників і споживачів, експортерів та імпортерів. Якщо інтереси і потреби широкої громадськості переважають необхідність у захисті національного виробника, то впровадження заходів може зійти до мінімуму. Так само повинні бути розглянутими міжнародні політичні наслідки впровадження захисних заходів і можливість нанесення шкоди національним експортним галузям, якщо інша сторона вирішить застосувати відповідні заходи щодо своїх продуктів.

У зв'язку з цим, виникає важливе питання: чому застосування положень щодо захисних заходів не збільшувалося у тому ж темпі. Стаття XIX ГАТТ та Угода про захисні заходи встановлює загальні правила щодо застосування відповідних заходів. Але на теперішній час існує ряд об'єктивних проблем у цій сфері, які включають: 1) недостатню прозорість порядку проведення спеціального розслідування; 2) розмитість нормативного визначення поняття «серйозна шкода» створює значну варіативність у прийнятті рішень; 3) занадто жорсткі вимоги щодо нотифікації і консультативного процесу із зацікавленими державами; 4) недостатню урегульованість питань перегляду захисних заходів; 5) існування альтернативних заходів так званої «сірої зони», які мають значну перевагу над захисними.

Важливою особливістю захисних заходів є їх подвійний характер: з одного боку, вони мають вираження на внутрішньодержавному рівні у вигляді застосування спеціальних мит, з іншого – вони представлені як застереження щодо відмови від виконання міжнародно-правових зобов'язань. Саме така особлива правова природа обумовлює специфіку застосування захисних заходів та широке поєднання національних та міжнародних механізмів їх застосування. Зокрема, встановлення захисних заходів вимагає погодження з іншими членами СОТ щодо звільнення від виконання зобов'язань та надання країнам, щодо яких ці заходи застосовуються, відповідних компенсацій.

Розділ 2 «Механізм застосування захисних заходів у зовнішній торгівлі» структурно складається з трьох підрозділів і присвячений детальному аналізу правових та інституціональних положень спеціальних захисних заходів в Україні, а також міжнародній практиці США та Канади у цій сфері.

У підрозділі 2.1. «Правове регулювання захисних заходів» детально розглянуто правовий механізм, який регулює застосування спеціальних мит. Зроблено висновок, що в загальній формі правове регулювання захисних заходів відбувається на двох рівнях: міжнародному і національному. Стаття XIX ГАТТ є основоположною нормою, яка створює правові підстави застосування захисних заходів на міжнародному рівні. Питання ж порядку застосування відповідних заходів урегульовано Угодою про захисні заходи 1994 р., яка містить такі важливі положення, як: критерії темпів та обсягів зростання імпорту товару в абсолютному і відносному вираженні; частка вітчизняного ринку, зайнята у результаті збільшення імпорту; зміна в обсягах продажу та виробництва; прибутки та збитки; зайнятість населення; причинно-наслідковий зв'язок між збільшенням імпорту товару та наявністю або загрозою серйозної шкоди. Включення принципу найбільшого сприяння заборонило застосування захисних заходів на виборчій основі. Збереження селективності в розподілі квот при непропорційному збільшенні імпорту вирішило проблему заходів «сірої зони» шляхом їх повної заборони. Угода

зберегла право на отримання компенсації, але за умови її призупинення на перші три роки при відповідності заходів Угоди і на основі абсолютного, а не відносного збільшення імпорту.

Що стосується національного законодавства, то воно знаходиться у прямій залежності від міжнародних норм та діє на їх основі. Національну законодавчу основу регулювання захисних заходів в Україні становлять Закон «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну» та ряд законодавчих актів, які регулюють загальні питання митної справи, зовнішньоекономічної діяльності, в нормах яких визначаються особливості застосування спеціальних заходів. Наголошується на доцільності приведення понятійного апарату національного законодавства у відповідність до міжнародних стандартів. Адже терміни «спеціальні заходи» та «спеціальні мита» ані в угодах СОТ, ані в зарубіжному законодавстві не використовуються. Загальноприйнятим є термін «safeguards», що у перекладі має значення «захисні заходи». Крім того, терміни «захисні заходи» та «захисні мита» більш точно відображають сутність та мету їх застосування. Тому, доцільним буде внесення відповідних змін у національне законодавство, зокрема зміна назви Закону «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну» на Закон «Про застосування захисних заходів щодо імпорту в Україну», а також зміна в тексті цього Закону та в Законах «Про зовнішньоекономічну діяльність», «Про митний тариф» та в Митному кодексі України термінів «спеціальні заходи» та «спеціальні мита» на терміни «захисні заходи» та «захисні мита».

У підрозділі 2.2. «Інституціональні основи застосування захисних заходів в Україні» надано аналіз інституціонального механізму застосування спеціальних мит. Актуальність питання організації та діяльності органів проведення спеціальних розслідувань полягає у тому, що саме їх зважена діяльність відіграє значну роль у забезпеченні рівних і прозорих умов конкуренції, захисту прав та законних інтересів вітчизняних виробників на внутрішньому й зовнішніх ринках. Вивчення інституціонального механізму застосування захисних заходів дало можливість зробити висновки, що він складається із двох рівнів – міжнародного та національного. У рамках СОТ центральне місце з регулювання захисних заходів займають Рада з торгівлі товарами та Комітет із захисних заходів. Основна задача Ради з питань торгівлі товарами – це розроблення відповідних регламентів, а комітет із захисних заходів є допоміжним органом, який підпорядковується Раді. Проте, саме Комітет виконує важливі функції, одна з яких – наглядання за виконанням Угоди про захисні заходи.

Національну складову відповідного інституціонального механізму визначено в Законі України «Про зовнішньоекономічну діяльність», це: Верховна Рада України; Кабінет Міністрів України; Національний банк

України; Міністерство економічного розвитку і торгівлі України; Міністерство доходів і зборів; Антимонопольний комітет України; Міжвідомча комісія з міжнародної торгівлі. Остання відіграє провідну роль у здійсненні повноважень щодо прийняття рішень про застосування спеціального мита. У літературі досить часто її характеризують як «квазісудовий» орган, оскільки більшість функцій Комісії пов'язано із прийняттям рішень, схожих за своєю сутністю на рішення судової інституції. Із вступом України до СОТ, у здійсненні своїх повноважень Комісія має дотримуватися не лише національного законодавства, але і норм міжнародного права. Слід зазначити, що незважаючи на встановлення міжнародно-правовими актами вимог щодо процедури прийняття відповідних рішень, за державою-членом залишається право визначення органів, які відповідають за виконання тих чи інших повноважень у цій сфері.

У підрозділі 2.3. *«Міжнародна практика у сфері захисних заходів»* аналізується досвід провідних зарубіжних країн, що може допомогти в модернізації законодавства та удосконаленні практики правозастосування у сфері захисних заходів.

Вивчення інституціонального механізму таких країн, як Канада та Сполучені Штати Америки, дозволило визначити два типові підходи здійснення спеціальної процедури. Так, у системі інституціонального механізму застосування захисних заходів Канади центральне місце займає Трибунал – квазісудовий орган. Одним із повноважень Трибуналу є обов'язок проводити розслідування для визначення, чи завдає національному виробникові серйозної шкоди збільшення імпорту товарів у Канаду. Трибунал може ініціювати спеціальне розслідування за скаргою національного виробника. Уряд також може направити запит про проведення розслідування. Після закінчення розслідування, коли Трибунал визнає, що зростання імпорту товарів призвело або загрожує призвести до нанесення серйозного збитку національному виробникові щодо аналогічних або безпосередньо конкуруючих товарів. У даному разі Уряд може застосувати спеціальні захисні заходи з метою надання допомоги національному товаровиробникові. Трибунал має мандат на проведення двох різних типів спеціальних розслідувань у відповідності до Акта Канадського Трибуналу Міжнародної Торгівлі, в залежності від джерела імпортованих товарів, визначених Канадськими виробниками і від виду скарги. У глобальних спеціальних розслідуваннях, Трибунал розглядає вплив імпорту товарів з усіх країн на канадського виробника аналогічної продукції. У спеціальних розслідуваннях щодо Китайської Народної Республіки, Трибунал бере до уваги вплив товарів, що імпортуються з Китаю.

Іншим представником країн із звичаєвою системою права є США. Але інституціональний механізм цієї держави теж має свої, гідні уваги, особливості, які не властиві такій країні, як Канада, оскільки в США,

навпаки, інституціональний механізм побудований на широкій взаємодії між органами виконавчої влади та урядовими агенціями. Особливістю цієї моделі є те, що закон передбачає розслідування Міжнародною Торговою Комісією США, але торговельне законодавство США містить так звані «застереження» та «захисні» положення, які дозволяють Президентові тимчасово припиняти, відкликати або змінювати торгові преференції (як правило, за допомогою імпорتنих квот або додаткових ставок мита), а також надавати допомогу вітчизняній промисловості, підприємствам і робітникам, постраждалим від конкуруючого імпорту. Метою цих положень не є постійний захист від іноземного імпорту, а можливість забезпечити постраждалим галузям, компаніям і працівникам підтримку у пристосуванні до такої конкуренції. Незважаючи на те, що спеціальні захисні заходи можна знайти у декількох законодавчих актах, первинні з них містяться у Главі I Розділу II (ст.ст. 201–203) Закону про Торгівлю 1974 року (the Trade Act of 1974), як правило, широко відомий як розділ 201.

У розділі 3 «Процедура застосування захисних заходів», який складається з трьох підрозділів, досліджуючи специфіку адміністративного провадження та враховуючи особливості спеціального розслідування, доводиться, що прийняття рішень про застосування спеціальних мит є особливим видом адміністративного провадження; аналізується кожна із стадій цього провадження та визначаються особливості митного контролю та митного оформлення товарів, щодо яких запроваджуються спеціальні мита.

У підрозділі 3.1. «Спеціальне розслідування, як особливий вид адміністративного провадження» зазначається, що представники концепції широкого розуміння адміністративного процесу (Д.М. Бахрах, Е.В. Додін, В.А. Лорія, А.Е. Луньов, Г.И. Петров, Ю.М. Козлов, В.Д. Сорокін та інші вчені), як правило, ототожнюють процес і процедуру і доводять процес до меж будь-якого правозастосування. До поняття адміністративного процесу включається вся діяльність органів державного управління щодо застосування матеріальних норм, для розгляду і розв'язання будь-яких індивідуальних адміністративних справ. У зв'язку із цим вважається, що встановлений законом порядок розгляду та вирішення індивідуально-конкретних (адміністративних) справ, що виникають у сфері державного управління, спеціально уповноваженими на те органами (посадовими особами) і є адміністративним процесом.

Під адміністративним провадженням слід мати на увазі нормативно урегульований порядок вчинення процесуальних дій, що забезпечують законний та об'єктивний розгляд індивідуальних адміністративних справ, об'єднаних спільністю предмета.

На підставі зіставлення загальних положень щодо адміністративних проваджень та норм законодавства стосовно спеціальних заходів можна

зробити висновок, що спеціальне розслідування є особливим видом адміністративного провадження. На це, зокрема, вказує притаманність спеціальному розслідуванню основних ознак адміністративного провадження, як-от: належна структурованість спеціального розслідування; логічність визначення стадій; притаманність особливого за характером і призначенням операцій, а саме запровадження механізму захисту інтересів національного товаровиробника; застосування адміністративно-процесуальних норм.

Додатковим підтвердженням такої тези є можливість виокремлення комплексу принципів, необхідних для віднесення спеціального розслідування до виду адміністративного провадження, але за наявності власної специфіки. До таких принципів належать: принцип законності, принцип врахування національних інтересів, принцип офіційності, принцип гласності, принцип прозорості, принцип міжнародного співробітництва.

Підрозділ 3.2. «Структура спеціального розслідування» розкриває стадії цього процесу. Під стадією розуміють таку відносно самостійну частину процесуальних дій, яка послідовно здійснюється, та яка нарівні із загальними має властиві лише їй цілі, а також особливості, що стосуються учасників процесу, їх прав і обов'язків, термінів здійснення процесуальних дій і характеру процесуальних документів, що оформлюються. Значення стадій пов'язане, передусім, із тим, що вони відображають логічну послідовність розвитку процесу, тобто стадії характеризуються власними безпосередніми завданнями, колом процесуальних дій та учасників, а також своїми підсумковими рішеннями та їх процесуальним оформленням.

Враховуючи специфіку спеціального розслідування та співвідношення його з адміністративним провадженням, виокремлено стадії як обов'язкового, так і факультативного характеру, кожна з яких завершується прийняттям відповідного процесуального документа: а) стадія порушення спеціального розслідування – спеціальна процедура; б) спеціальне розслідування та прийняття рішення за результатами спеціального розслідування; в) стадія судового оскарження (факультативна); г) виконання рішення – застосування спеціальних заходів; д) перегляд спеціальних заходів та заходів нагляду (факультативна) та надано їхню характеристику.

У підрозділі 3.3. «Митний контроль та митне оформлення товарів, щодо яких застосовуються захисні заходи» зазначено, що ключове значення при справлянні спеціального мита мають рішення Міжвідомчої комісії з міжнародної торгівлі, тому що саме у ньому зазначається вся необхідна інформація стосовно класифікації товару, який є об'єктом спеціального мита, країни походження, бази оподаткування, ставки спеціального мита, визначення обсягів квот. Через це реалізується принцип індивідуалізованого характеру застосування захисних заходів. Ставка спеціального мита визначається у відповідному рішенні Міжвідомчої

Комісії з міжнародної торгівлі у відсотках до митної вартості товару, що є об'єктом спеціального розслідування. Основною ознакою персоніфікованого характеру цих засобів є те, що у рішенні указується також товар, який буде об'єктом застосування спеціального мита. Крім розширеного опису товару, у рішенні деталізуються і коди товарів згідно з Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТЗЕД).

Важливою особливістю митного контролю та митного оформлення товару, стосовно якого впроваджуються захисні заходи, є подання спеціальної ліцензії та сертифіката походження товару, які є підставою для митного оформлення товарів.

Додаткових документів потребує і митне оформлення товару при запровадженні стосовно нього режиму нагляду або регіонального нагляду. Так, ввезення на митну територію України товару, стосовно якого прийнято рішення, що він є об'єктом застосування заходів нагляду або регіонального нагляду за імпортом в Україну, здійснюється у разі надання дозволу на імпорт.

Незважаючи на те, що ведеться робота стосовно удосконалення норм митного контролю та митного оформлення товарів, щодо яких застосовуються захисні заходи, необхідно указати на недосконалість цих норм та наявність прогалин у законодавстві.

ВИСНОВКИ

У **Висновках** підбито підсумки здійсненого дослідження, зроблено конкретні пропозиції щодо удосконалення правового та інституціонального механізмів захисних заходів.

1. Захисні заходи у митному регулюванні мають міжнародно-правову природу. Вони виникли в рамках міжнародних угод про вільну торгівлю як застереження, що дозволяло у певних випадках відступати від встановленого такими угодами режиму найбільшого сприяння. Застосування положень про захисні заходи, зокрема, передбачалося Актом про взаємні торговельні угоди США 1934 р., а одну із перших аналогічних норм було включено до торговельної угоди між США та Мексикою 1942 р. Саме в зазначеній угоді уперше було визначено три істотних умови для застосування спеціальних захисних заходів: зростання імпорту, заподіяння шкоди або загрози заподіяння значної шкоди, а також причинно-наслідковий зв'язок між збільшенням імпорту та заподіяною шкодою. Розвиток правових основ застосування захисних заходів відбувався у 1946–1947 рр. а остаточне оформлення відбулося з підписанням ГАТТ–47, яка містить окрему ст. XIX, присвячену захисним заходам.

2. Міжнародно-правова природа захисних заходів обумовлює їх подвійний характер, що включає міжнародно-правовий та адміністративно-

правовий елементи. З одного боку, застосування захисних заходів є законною підставою для відмови від певних міжнародно-правових зобов'язань щодо режиму найбільшого сприяння, з іншого – виключенням з установлених національним законодавством загальних правил тарифного та нетарифного регулювання.

3. Основним призначенням законодавства щодо захисних заходів стала необхідність збереження за державою достатнього обсягу компетенції для впливу на структуру імпорту у разі виникнення негативних економічних чинників. Оскільки зобов'язання у рамках СОТ обмежують компетенцію держав-учасниць щодо збільшення ставок ввізних мит, положення щодо захисних заходів дозволяють зберігати можливості для захисту внутрішнього ринку та національних товаровиробників, здійснювати лібералізацію певних галузей більш повільно. Таким чином, положення щодо захисних заходів визначають повноваження та компетенцію виконавчої влади щодо реалізації адміністративно-правових заходів впливу на зовнішню торгівлю.

4. Практика застосування захисних заходів протягом певного часу свідчить про недосконалість ст. XIX ГАТТ, зокрема у тому, що стосувалося деталізації адміністративно-процедурних аспектів їх застосування. Зокрема, це стосувалося: визначення критеріїв «серйозних збитків», строків використання захисних заходів, їх поступового ослаблення, гласності й багатостороннього контролю за дією існуючих і введенням нових імпорتنих обмежень. Угода СОТ «Про захисні заходи» 1994 р. вирішила ці питання та вмістила в собі ряд нових критеріїв, термінів та строків.

5. Основними відмінностями захисних (у вітчизняному законодавстві – спеціальних) заходів є: 1) тимчасовість – застосування на період існування негативних економічних чинників, 2) недискримінаційність – застосування щодо товару незалежно від країни походження (у разі відсутності порушень з боку експортерів – застосовуються з інших підстав, ніж факти недобросовісної конкуренції); 3) пропорційність – застосування тільки в таких масштабах, які необхідні для запобігання або усунення серйозної шкоди та для полегшення процесу економічного пристосування.

6. Передбачене законодавством додержання принципу національного інтересу при застосуванні захисних заходів покликано віднайти відповідний баланс між такими категоріями, як: інтереси національного товаровиробника, інтереси споживачів, вплив імпорту, що є об'єктом розслідування на зайнятість населення, інвестиційну політику, міжнародні зобов'язання України тощо. Таким чином, можна говорити про наявність дискреційних елементів у порядку прийняття рішень про застосування захисних заходів.

7. Правове регулювання спеціальних мит в Україні здійснюється на двох рівнях: міжнародному та національному. Законодавчу базу

становлять такі спеціалізовані акти: ст. XIX ГАТТ «Надзвичайні заходи стосовно імпорту окремих товарів», Угода СОТ «Про захисні заходи», Закон України «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну».

8. Однією із складових специфіки застосування спеціальних мит є право на отримання компенсації після трьох років застосування, яке полягає у зобов'язанні підтримання рівня поступок, в основному рівноцінного тому рівню, що існує між країною, яка застосовує відповідні мита, та тими експортуючими членами СОТ, на яких справляє вплив запровадження такого заходу. Для досягнення цієї мети зацікавлені члени можуть погодитися на адекватні засоби торгової компенсації за несприятливі наслідки введення цього заходу для їхньої торгівлі. Таким чином, застосування захисних заходів вимагає урахування можливих негативних зовнішньоекономічних наслідків.

9. Вивчення інституціонального механізму регулювання спеціальних заходів дозволило зробити висновок, що, як і правове регулювання, він поділяється на два рівні: 1) керівні Органи Світової Торгової організації: Конференція Міністрів та Генеральна Рада, які виконують загальні функції керівництва торговою політикою; 2) спеціалізовані органи: Рада з торгівлі товарами та Комітет із захисних заходів, обов'язком яких є уже керування саме спеціальним митом. Щодо наступного рівня – національної складової, то її структуру становлять органи, визначені у ст. 9 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність»: Верховна Рада України; Кабінет Міністрів України; Національний банк України; Міністерство економічного розвитку і торгівлі України; Міністерство доходів і зборів; Антимонопольний комітет України; Міжвідомча комісія з міжнародної торгівлі.

10. Правила СОТ регламентують лише порядок застосування захисних заходів, а не відповідний інституціональний механізм. Отже, можна визначити два типові підходи, які найбільш ярко виражені у Канаді та США. Так, у Канаді відповідна процедура здійснюється квазісудовим органом – Трибуналом, що наближає її до адміністративного судочинства. У США, навпаки, інституціональний механізм побудований на широкій взаємодії між органами виконавчої влади та урядовими агенціями (Комісія США з міжнародної торгівлі, Секретаріат з питань праці). Крім того, велику роль відіграє Президент, який може приймати рішення про призупинення митних пільг та преференцій, ініціювання розслідування та обрання конкретних заходів. Конгрес же має право оскарження захисних заходів.

11. Спеціальне розслідування складається з окремих стадій як обов'язкового, так і факультативного характеру, кожна з яких завершується прийняттям відповідного процесуального документа: 1) стадія порушення спеціального розслідування – спеціальна процедура; 2) спеціальне розслідування та прийняття рішення за результатами спеціального

розслідування; 3) стадія судового оскарження (факультативна); 4) виконання рішення – застосування спеціальних заходів; 5) перегляд спеціальних заходів та заходів нагляду (факультативна).

12. Специфіка спеціального розслідування виражається в наявності комплексу специфічних властивих принципів, до яких належать: принцип законності, принцип урахування національних інтересів, принцип офіційності, принцип гласності, принцип прозорості, принцип міжнародного співробітництва.

13. Підставою для застосування спеціального мита є рішення Міжвідомчої комісії з міжнародної торгівлі. Рішення містить інформацію, щодо класифікації товару, який є об'єктом спеціального мита, країни походження, бази оподаткування, ставки спеціального мита, визначення обсягів квот. Таким чином, норми Рішення визначають особливості процедур митного контролю та митного оформлення товарів.

14. Надано пропозиції щодо оптимізації порядку спеціального розслідування та більш ефективного застосування відповідних заходів у зовнішній торгівлі:

внести відповідні зміни до Законів України: «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну» і «Про застосування захисних заходів щодо імпорту в Україну» щодо зміни термінів «спеціальні заходи» та «спеціальні мита» на терміни «захисні заходи» та «захисні мита», а також зміни у текстах Законів України «Про зовнішньоекономічну діяльність», «Про митний тариф» та в Митному кодексі України;

деталізувати, згідно з міжнародними стандартами положення щодо предмета доказування спеціальних розслідувань, а також понятійного апарату, що сприятиме правильному вибору засобів захисту та допоможе уникнути занепокоєнь на міжнародному рівні через зловживання Україною ініціації спеціальних розслідувань;

удосконалити інституціональний механізм застосування спеціальних заходів шляхом запровадження трьох рівнів національних органів щодо проведення спеціального розслідування: спеціалізовані органи, органи виконавчої влади і надання Президентові України повноваження щодо прийняття остаточного рішення. Ці зміни посилять відповідальність та доцільність прийняття рішень;

деталізувати порядок проведення спеціального розслідування, поділивши його на стадії, властиві адміністративному провадженню, що законодавчо закріпить місце спеціального розслідування у правовій системі України;

прийняти консолідований нормативно-правовий акт, до якого мають оперативно вноситися рішення про застосування усіх захисних заходів з метою спрощення митного оформлення та митного контролю відповідних товарів;

деталізувати у нормативно-правових актах підходи щодо інтерпретації міжнародних принципів, на яких базується проведення спеціального розслідування, а саме: принципів пропорційності, урахування національних інтересів та міжнародного співробітництва.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Панфілова О.Є. Правова природа захисних заходів у зовнішній торгівлі та особливості їх застосування / О.Є. Панфілова // Митна справа. – 2011. – № 5(77). – С. 39–45.
2. Панфілова О.Є. Реалізація принципу пропорційності при застосуванні захисних заходів митної політики / О.Є. Панфілова // Митна справа. – 2012. – № 1(79). – С. 42–48.
3. Панфілова О.Є. Особливості митного контролю та митного оформлення товарів, щодо яких застосовуються захисні заходи / О.Є. Панфілова // Митна справа. – 2013. – № 2(86). – С. 50–56.
4. Панфілова О.Є. Розслідування фактів зростання імпорту в системі адміністративних проваджень / О.Є. Панфілова // Актуальні проблеми політики : зб. наук. праць. – Вип. 49. – О. : Фенікс, 2013 – С. 275–284.
5. Панфилова О.Е. Анализ международного законодательства по регулированию защитных мер во внешней торговле / О.Е. Панфилова // Научный вестник МГИИТ: Научно-практический журнал – 2012. – № 6 (20). – С. 68–80.
6. Панфілова О.Є. Процедура застосування спеціальних захисних заходів у США / О.Є. Панфілова // Митна справа. – 2013. – № 5(89). – С. 108–114.
7. Панфілова О.Є. Захисні заходи регулювання зовнішньої торгівлі / О.Є. Панфілова // Правове життя сучасної України : матеріали Міжнар. наук. конф. проф.-викл. складу (м. Одеса, 20–21 травня 2011 р.). Т. 2. / Націон. ун-т «Одеська юридична академія». – О. : Фенікс, 2011. – С.102–103.
8. Панфілова О.Є. Напрямки модернізації положень СОТ про захисні заходи / О.Є. Панфілова // Правове життя сучасної України : матеріали Міжнар. наук. конф. проф.-викл. складу (м. Одеса, 20 – 21 квітня 2012 р.). Т. 2. / відп. за вип. доктор юрид. наук, професор В.М. Дрьомін / Націон. ун-т «Одеська юридична академія». – О. : Фенікс, 2012. – С. 139–140.
9. Панфілова О.Є. Спеціальне розслідування, як особливий вид адміністративного провадження / О.Є. Панфілова // Теоретичні та практичні проблеми забезпечення сталого розвитку державності та права : матеріали Міжнар. наук. конф. (м. Одеса, 30 листопада 2012 р.) Т.1 / відп. за вип. доктор юрид. наук, професор В.М. Дрьомін / Націон. ун-т «Одеська юридична академія». – О. : Фенікс, 2012. – С. 512–515.

АНОТАЦІЯ

Панфілова О.Є. Адміністративно-правові основи застосування захисних заходів у зовнішній торгівлі. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса, 2013.

На основі аналізу національного, міжнародного та зарубіжного законодавства здійснено аналіз правової природи застосування захисних заходів у зовнішній торгівлі, надано загальну оцінку доцільності їх застосування, визначено їх місце у митному регулюванні та виявлено особливості, властиві спеціальним митам. Встановлено коло міжнародних і національних правових актів, які формують законодавчу базу регулювання захисних заходів. Проаналізовано структуру інституціонального механізму застосування спеціальних заходів на національному та міжнародному рівнях. Визначено основні принципи та стадії спеціального розслідування та з'ясовано особливості справляння спеціальних мит під час процедур митного оформлення та митного контролю.

Ключові слова: захисні заходи, спеціальні мита, особливі мита, спеціальне розслідування, зовнішня торгівля, інституціональний механізм, митний контроль, митне оформлення, міжнародно-правові стандарти.

АННОТАЦИЯ

Панфилова О.Е. Административно-правовые основы применения защитных мер во внешней торговле. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 – административное право и процесс, финансовое право, информационное право. – Национальный университет «Одесская юридическая академия», Одесса, 2013.

В исследовании на основе анализа национального, международного и зарубежного законодательства осуществлен комплексный анализ правовой природы применения защитных мер во внешней торговле, дана общая оценка целесообразности их применения, определено их место в таможенном регулировании и выявлены особенности, присущие специальным мерам. Установлен круг международных и национальных правовых актов, которые формируют законодательную базу регулирования защитных мер. Проанализирована структура институционального механизма применения специальных мер на национальном и международном уровне. Определены основные принципы и стадии специального расследования, выяснены

особенности применения специальных пошлин во время процедур таможенного оформления и таможенного контроля.

Ключевые слова: защитные меры, специальные пошлины, особые пошлины, специальное расследование, внешняя торговля, институциональный механизм, таможенный контроль, таможенное оформление, международно-правовые стандарты.

SUMMARY

Panflova O. The Administrative and Legal Basis for the Application of Safeguard Measures in International Trade. – Manuscript.

Thesis for Candidate of Law's degree on specialization 12.00.07. – Administrative Law and Process; Financial Law; Informational Law. – National University "Odessa Law Academy", Odessa, 2013.

The present research, based on comprehensive analysis of the customs legislation of Ukraine and the leading countries of the world, national and international law enforcement activities, scientific papers and publications in the field of customs law, provides the complex analysis for the of legal nature of safeguard measures in international trade, defined the place in the customs regulation. The structure of the institutional mechanism for application of safeguards at the national and international level was analyzed. The research also clarified particular collection of safeguard measures during the procedures of customs control.

One of the goals of the work is a detailed study of the safeguard measures in a historical context. The basic stages of the protective measures in foreign trade as the instrument of customs regulations and the characteristics of their regulative effect on foreign relations are shown in the work. The author analyzes the main legal acts, contracts, and various stages of reform legislation and rounds of GATT negotiations, which have influenced the formation of safeguard measures. Also this study holds the link and explores the historical impact of each of these components on the current state of the protective measures.

In this work the structure of a special investigation, consisting of a sequence of obligatory and optional steps are described. The peculiarities of the legal nature of protective measures are shown on the one hand as the exception to the international legal obligations of the foreign trade regime, on the other as exception to the general rules on tariff and non-tariff regulation. The basic characteristics of protective measures are determined as: temporality, non-discrimination, proportionality.

The specific of application of safeguard measures of customs policies is studied in accordance with international principles of foreign trade. Basically, author considers the narrow sense of the importance for the principle of "proportionality" by examining its contents as a general principle of law,

international law and WTO law. Also the work defines the principles of special investigation, which revealed its peculiarities and specificity as a particular type of administrative procedure: rule of law, taking into account national interests, formality, openness, transparency and international cooperation.

The work analyzes the legal basis of the customs control and clearance of the goods, which are the subject of safeguard measures; problems of specific customs procedures and solutions to improve national legislation in this field. Particular attention is paid to the decision of the Interdepartmental Commission on International Trade in collecting special duties, and the correct classification of the product and determining the country of origin for customs control.

In the course of the study particular attention is paid to investigation of the use of special procedures in the United States and Canada. Based on comparative analysis of systems and the application of protective measures U.S., Canada and Ukraine, the author revealed specificity of common international standards: quasi-judicial nature of the body that conducts the investigation, extensive interaction authorities. During the study of foreign experience the author carried out a detailed analysis of both the overall institution mechanism for the implementation of measures and the role of each organ in system. Particular attention is given to the functions of the President and his influence on the outcome of the investigation. The study addresses the issue of the rare use of safeguards and, as the cause of the phenomenon, the problem of putting into practice the provisions of the law on the use of compensation.

The improving of views on the structure of institutional mechanism to use a special duty in Ukraine, functions and powers of the relevant authorities helped formulate proposals for its improvement; approaches to the role of special duties in determining the structure of imports, its strengths and weaknesses in relation to other means of protecting the domestic market; position of the necessity of applying the general principles of administrative law during special investigations and appropriate provisions in the legislation.

The paper has expanded the range of terms associated with the use of safeguard measures in foreign trade, the definition of safeguard measures based on international standards; approaches to determining the reasons and ways of practical implementation of protective equipment in foreign trade and taking into account the principle of national interests in decision-making process.

The key words: safeguard measures, safeguard duties, special investigations, foreign trade, institutional mechanism, customs control, customs clearance, international legal standards.